

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.63.088>
УДК 027.54(474):025.5:655.4/.5]-048.35

Тетяна Дубас,

кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: t.dubas60@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1690-8297>

Web of Science Researcher ID: AIC-6378-2022

НАЦІОНАЛЬНІ БІБЛІОТЕКИ КРАЇН БАЛТІЇ: ДОСВІД ВИРОБНИЦТВА БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ

Стаття присвячена актуальним питанням видавничої діяльності національних бібліотек країн Балтії. На прикладі видавничої діяльності Литовської національної бібліотеки імені Мартінаса Мажвідаса, Національної бібліотеки Латвії, Національної бібліотеки Естонії розглянуто особливості виробництва видавничих продуктів у процесі забезпечення інформаційних потреб користувачів. Акцентовано увагу також на проєктах і перспективах розвитку національних бібліотек. Показано місце національних бібліотек у сучасній інфраструктурі бібліотечно-бібліографічних установ. Виявлено, що зазначені бібліотеки ведуть активну дослідницьку діяльність, результати якої оприлюднюються та публікуються зокрема в наукових виданнях власного виробництва. Дослідження стосуються бібліотечної системи держав: їх історичний розвиток, нинішній стан, історія національної бібліотеки з погляду розвитку людства й технологій, зміни видавничої системи. З'ясовано, що якість видань забезпечується міжнародними редакційними колеґіями, до складу яких входять дослідники з Литви, Латвії, Естонії та інших країн, спеціалісти у відповідних галузях.

Ключові слова: національні бібліотеки, видавнича діяльність, електронні видання, бібліотечні продукти, вебсайт.

Актуальність проблеми. У період інформатизації, в умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій бібліотечна система зазнає суттєвої зміни моделі. Нова модель означає трансформацію бібліотеки з бібліотеки, що працює на базі книжкового фонду та традиційного довідково-пошукового апарату, у бібліотеку, яка має фонд у цифровому форматі та повний комплекс інформаційно-комп'ютерних технологій. Формується

модель бібліотеки, коли вона стає і виготовлювачем, і видавцем. У фокусі нашої уваги національні бібліотеки, що нині активно розвивають власну видавничу діяльність, спостерігається зростання темпів збільшення кількості електронних продуктів, друкованих видань, що посилюють роль бібліотеки як суб'єкта інформаційних відносин. Водночас прискорення процесу інформатизації суспільства створило нові умови діяльності бібліотек у світі, що швидко змінюється. Розпочалася трансформація бібліотек від книгосховищ до бібліотечно-інформаційних центрів, зросли темпи подолання стереотипів та традиційного консерватизму бібліотечної справи [1, с. 12].

У діяльності національних бібліотек країн Балтії проявляється та сама закономірність – старі традиційні ресурси залишаються, але з'являються нові технології, розвивається видавнича діяльність. Про це теоретично йдеться у нас, в Україні, але підтверджується і теоретично у країнах Балтії. Вчені не тільки писали на цю тему, а й досліджували її практично. Зазначимо, що поряд із традиційним бібліотечним обслуговуванням бурхливо розвивається і електронне. Так, В. Грігас і Д. Жімеліс (Vincas Grigas, Darius Žiemelis) зазначали, що у 2020 р. Національна бібліотека імені Мартінаса Маждасаса оновила стратегію видання наукових журналів та поширення їх змісту. Одним з результатів цього оновлення стала поява нового періодичного наукового журналу «Релевантне завтра» (лит. Aktualu rytoj), а саме його том 1(19). Журнал не лише продовжує традицію наукового видання Національної бібліотеки, але також знаменує його оновлення, видається в електронному вигляді [2].

Р. Варнієне-Янссен та Ю. Купрієне (Regina Varnienė-Janssen, Jūratė Kurpienė) у своєму дослідженні визначили напрями, цілі й методологічні можливості впровадження парадигми пов'язаних відкритих даних у бібліотечному секторі. Ними проаналізовано найкращі практичні ініціативи пов'язаних відкритих даних, реалізовані в закордонних бібліотеках, що підтверджують важливість інвестування в інтегровані інформаційні послуги [3].

М. Апеніте (Mārite Apenīte) констатує, що бібліотекам потрібно шукати нові можливості для відображення змісту та форми різноманітних інформаційних ресурсів, адже швидкий розвиток інформаційних технологій і різноманітних інформаційних ресурсів в інтернет-середовищі, оцифрування культурної спадщини та пов'язані дані істотно впливають на необхідність змін у бібліотечній діяльності. Вчена розглядає основні проблеми та переваги впровадження фасетного застосування предметної термінології (FAST) у Національній бібліотеці Латвії, описує,

як заголовки форм/жанрів приймаються FAST для різних інформаційних ресурсів у Національній бібліотеці Латвії [4].

Національні бібліотеки посідають вагоме місце в сучасній інфраструктурі бібліотечно-бібліографічних установ. Як наголошує академік О. Онищенко, «у комплексі з новими державотворчими процесами протягом 90-х років реалізується одна з найважливіших функцій держави в галузі науки, освіти, культури – створення національних установ, серед яких національні бібліотеки посідають пріоритетне місце. Державній бібліотеці Міністерства культури України постановою Верховної Ради України № 3158–XII від 3.05.93 р. надається статус Національної парламентської бібліотеки України <...>; Центральної науковій бібліотеці ім. В. І. Вернадського НАН України Указом Президента України № 244/96 від 05.04.96 р. повертається статус і назва «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського»<...>» [1, с. 14].

Саме національні бібліотеки, як великі інформаційні центри, найбільшою мірою «відчувають проблематику інформаційного прогресу, активно включаються в процес осмислення реалій сьогодення та трансформацію інформаційних процесів» [5, с. 104]. З цього погляду ґрунтовне наукове дослідження представлено в колективній монографії «Національні інформаційні ресурси як інтегративний чинник вітчизняного соціокультурного середовища» [5], зокрема показано місце національних бібліотек у структурі національної інформаційної діяльності, розкрито важливу роль у забезпеченні відкритості й доступності інформації для сучасного суспільства. «Виконання національними бібліотеками своєї місії передбачає відбір і збереження важливої для розвитку нації інформації та розширення доступу до бібліотечного фонду. В умовах поширення електронних технологій у цих аспектах перед національними бібліотеками відкриваються нові можливості, але водночас постають і нові завдання. Можливості пов'язані з функціонуванням бібліотечних веб-сайтів і оцифруванням фондів, що дає змогу надати доступ не лише до бібліографічної та повнотекстової, а й до мультимедійної інформації, також зробити інформацію, доступ до якої традиційно був локалізований, широкодоступною та здійснювати охоплення аудиторії в національному масштабі», – зазначають вчені [5, с. 94].

Про важливе місце національної бібліотеки у забезпеченні права людини на інформацію наголошує О. Натаров: «Досвід НБУВ показує, що в умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства саме національна бібліотека як мультиресурсний, мультисервісний центр інтеграції, опрацювання та цілеспрямованого поширення інформації,

здатна максимально задовольнити стрімко зростаючі інформаційні потреби сфер науки, освіти, культури, державного управління, інноваційного поступу України» [6, с. 774].

Для дослідників становить значний інтерес досвід видавничої діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, результати досліджень оприлюднюються в численних публікаціях О. Онищенко, Л. Дубровіної, В. Горового. Після здобуття Україною незалежності надзвичайно важливим було надання дозволу науковим установам розвивати видавничу діяльність та самим визначати наукову продукцію. Установам було надано дозвіл на видання монографій, збірників і матеріалів конференцій поза академічним видавництвом без будь-яких обмежень за рішеннями вчених рад установ, почався процес розширення присутності наукової продукції, у тому числі електронної, у соціальних мережах, розвиток нових форм видавничої діяльності.

В аспектах соціальних комунікацій бібліотека та її видавнича продукція визначається як саморегульована система, що працює як процес взаємодії між користувачами та бібліотекою і суспільством у цілому. Зв'язки, що утворюються в результаті цих процесів, впливають на розвиток бібліотеки як соціального інституту, визначають місце й роль бібліотек у суспільстві, її трансформаційної функції. Як зауважує професор В. Горовий, «бібліотечні установи мають удосконалити з урахуванням вимог сьогодення стратегії комплектування інформаційними ресурсами, удосконалити форми інформування потенційних користувачів про наявні ресурси (розвиток електронних каталогів, видання тематичних реферативних матеріалів, організація власної інформаційно-аналітичної та наукової діяльності, спрямованої на розкриття фондів, виявлення нових закономірностей розвитку інформаційних процесів у суспільстві і використання їх у практичній діяльності тощо)» [7, с. 181].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми трансформації сучасної бібліотеки розглядала А. Чачко [8, 9]. І. Давидова обґрунтувала оригінальну концепцію бібліотеки як виробничої системи на етапі формування ринку інформаційних продуктів, визначила специфіку бібліотечно-інформаційного виробництва та головні вектори його розвитку [10, 11].

К.-Р. Конт (Kate-Riin Kont) у своїх дослідженнях оцінює появу в епоху Інтернету нових можливостей для публікації наукової інформації та створення доступу до неї. «Широке використання інформаційно-комунікаційних технологій, легкість і швидкість доставки інформації, зростання доступності та безмежного поширення інформації дали

підстави говорити про інтеграцію бібліотеки в інформаційне суспільство <...> Бібліотеки є важливими установами державного сектору у створенні онлайн-контенту, а також у наданні інформаційних послуг. Хоча робоче обладнання змінилося в електронному середовищі, зміст роботи – купівля та посередництво інформації – залишається незмінним» [12].

І. Еенмаа (Ivi Eenmaa) досліджує історію національних бібліотек країн Балтії у перший період незалежності та їхню діяльність в умовах сучасної інформатизації. Вчена ґрунтовно розглядає питання організації, послуг та колекції кожної бібліотеки. У 1992 р. три національні бібліотеки підписали угоду про співпрацю, щоб допомогти подолати такі проблеми, як брак книг та комп'ютерних технологій [13].

Інформаційні продукти бібліотек, їх специфіку, різновиди, особливості підготовки доволі ґрунтовно досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені і практики бібліотечно-інформаційної сфери діяльності, зокрема Л. Дубровіна [14, 15], В. Горвий [7, 16], О. Воскобойнікова-Гузєва [17], Т. Добко [18], Ю. Діденко, А. Радченко [19], В. Бондаренко, О. Пестрецова [20], О. Натаров [21], Н. Тарасенко [22], І. Терещенко [23], Ю. Столяров [24].

Розгляду формування окремих нових видів видавничої продукції у бібліотеках присвячено розвідки Л. Дубровіної. Так, вона аналізувала видання в галузі кодикології Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [25]. Нею ж висвітлювалося питання про формування окремих довідкових видань нового покоління як виду науково-інформаційної продукції, зокрема звертала увагу на нове трактування та змістове наповнення архівних і бібліотечних путівників, які створювали внаслідок ґрунтовної науково-дослідної роботи з фондами [15].

Досліджуючи виробництво власних інформаційно-аналітичних продуктів Службою інформаційно-аналітичного забезпечення Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, В. Горвий наголошує, що воно здійснюється в режимі «інформація – на базі інформації»: «...Другий напрям дистантного обслуговування користувачів пов'язаний з організацією власного інформаційного виробництва бібліотеками, виготовленням інформаційно-аналітичних продуктів у режимі “інформація на базі інформації” <...> Цей напрям діяльності бібліотечних установ перебуває в процесі становлення. На сьогодні в ньому відбувається розгалуження щонайменше на два напрями: виробництво інформаційних, інформаційно-аналітичних та аналітичних продуктів, орієнтованих на масового користувача, і продуктів, що замовляються сферою

корпоративних користувачів, вузькотематичного призначення. Виробництво останньої категорії продуктів є важливим напрямом входження бібліотечної системи в інформаційні ринкові відносини» [7, с. 219]. Виявлено, що на базі впровадження електронних технологій набуває усталеності і певна жанрова різноманітність електронних продуктів.

В. Бондаренко і О. Пестрецова детально розглядали питання професійного використання новинних агрегаторів як одного з етапів відбору інформаційних ресурсів у процесі підготовки інформаційно-аналітичних продуктів [20, с. 238].

Ю. Діденко та А. Радченко наголошували на важливій складовій науково-видавничої справи НАН України, «якій останнім часом приділяється усе більше уваги як на рівні держави, так і на рівні конкретних установ <...> є підготовка і випуск наукових періодичних видань – журналів, збірників наукових праць, часописів, альманахів тощо, а також оприлюднення статей у науковій періодиці інших установ і держав» [19, с. 117].

Досліджено, що в процесі трансформації видавничої діяльності бібліотеки характеру видавничої продукції набувають також електронні ресурси та бази даних, тексти сайтів бібліотеки, а також публікація цифрових ресурсів.

Як зазначає Н. Тарасенко, «з огляду на комплексний характер представлені інформації (електронні каталоги, повнотекстові бази даних, інформаційно-аналітичні матеріали тощо), яка може бути використана багатозразово, веб-сайт бібліотеки можна охарактеризувати як багаторівневий комплексний інтегрований бібліотечно-інформаційний продукт» [22].

В умовах розвитку електронних технологій поліпшується якість бібліотечних видань, активно впроваджується підготовка та випуск електронних видань. Зокрема аналіз сучасного стану видавничої діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського показує широку жанрово-видову палітру бібліотечних видань, щорічно на видавничо-поліграфічній базі НБУВ видаються колективні та індивідуальні монографії, збірники документів і матеріалів, збірники наукових праць, бібліографічні, довідкові, науково-інформаційні видання, науково-методичні видання; журнали. Нині на високому рівні здійснюється видавнича діяльність бібліотеки.

О. Натаров у своїх дослідженнях розглядає роль інформаційно-аналітичних продуктів бібліотек у сфері популяризації науки, розкриває потенціал бібліотечного інформаційно-аналітичного продукту як засобу популяризації науки на прикладі практики інформування громадсь-

кості та владних структур про ситуацію у науковій сфері України Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади, структурного підрозділу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [21].

Мета дослідження – розкрити зміст видавничої діяльності зарубіжних національних бібліотек в умовах цифровізації світового суспільства. Проаналізувати їхній позитивний досвід виробництва бібліотечних продуктів.

Методологія дослідження ґрунтується на аналізі та синтезі інформації щодо процесів виготовлення й виробництва бібліотечної продукції національних бібліотек країн Балтії та її місце в сучасному інформаційному просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо, яким чином організовано виробництво інформаційних видань у національних бібліотеках країн Балтії.

Литовська національна бібліотека імені Мартінаса Мажвідаса (лит. *Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka*) – національна культурна та інформаційна установа, яка веде активну діяльність у сферах поширення інформації, культури, науки та освіти, здійснює бібліотечну й видавничу діяльність та забезпечує реалізацію національної інформаційної політики, що входить до її компетенції [26]. Виконує також функції парламентської бібліотеки, депозитної бібліотеки Європейського Союзу, Світового банку, МАГАТЕ та ряду інших міжнародних організацій.

Обсяг досліджень, які проводить Литовська національна бібліотека імені Мартінаса Мажвідаса, охоплює, зокрема, дослідницьку діяльність у сфері інформації та комунікації: складання бібліографічних покажчиків; підготовка рідкісних видань, рукописів та інших значущих джерел до видання та їх перевидання; збір даних для різноманітних досліджень з публічної інформації та комунікації; збір даних для дослідження видавничої справи та читання; універсальні аспекти видавничої справи та соціології читання; стандартизація різноманітних процесів бібліотечної справи та збереження художнього тексту, а також методичної діяльності. Дослідження стратегій суспільних комунікацій та інформаційної політики є одним з найновіших напрямів, схвалених національною бібліотекою. Цей напрям включає дослідження інформаційних та комунікаційних стратегій, що застосовуються різними зацікавленими групами, що виникають у періоди напруженості та кризи, а також дослідження інформаційної політики й публічної комунікації

на тлі громадянських або військових конфліктів та у контексті дипломатичних переговорів, пов'язаних зі зміною клімату. Дослідження в галузі видавничої та бібліотечної справи стосуються бібліотечної системи Литви: її історичний розвиток, її нинішній стан, функціональні завдання й завдання, пов'язані з її сферою діяльності, це такі теми, як литовська інтегрована бібліотечна інформаційна система як модель інформаційної та медіаграмотності користувачів, моделювання бібліотечної статистики, зміни видавничої системи та статистики.

Відповідно до Закону про бібліотеки Литовської Республіки № I-920 від 06.06.1995 р., у якому йдеться, що національною бібліотекою розробляється Литовська інтегрована бібліотечна інформаційна система (ЛІБІС), видавнича діяльність включає підготовку методичних посібників, пов'язаних з агрегуванням, збереженням, пошуком і просуванням інформації та розвитком. У Законі зазначено, що національна бібліотека виконує такі функції як підготовку та видання Литовської державної поточної та національної ретроспективної бібліографії, бібліографічних покажчиків різних галузей науки, складає зведені каталоги та бази даних; бере участь у підготовці проектів литовських та міжнародних стандартів у галузі бібліотек, документації та інформації, бібліографії та посилай, архівів і документів, інформаційних наук та видавничої справи, готує та подає на затвердження міністру культури проекти нормативно-правових актів, що встановлюють обов'язковість застосування литовських стандартів у бібліотеках, а також контролює застосування литовських стандартів [27].

Водночас багато зусиль і ресурсів потребує бібліографічна робота в бібліотеці: складання національно-персональних, періодичних і поточних реконструктивних і анотованих бібліографічних покажчиків, опис знахідок у фондах бібліотеки та колекцій, що поповнюються, за підсумками такої копійної роботи публікуються результати бібліографічних досліджень.

Щорічно бібліотека готує до видання велику кількість цінних неопублікованих старовинних рукописних видань: спогадів, нотаток, листів, добірок листів, щоденників, етнографічних добірок і важливих документів, виявлених в архівах. Проводиться дослідження історії виникнення та редагування деяких видань.

У затверженому науковою радою бібліотеки Плані наукових досліджень Литовської національної бібліотеки імені Мартінаса Махвідаса на 2021–2023 рр. (URL: <https://www.lnb.lt/en/research/research/the-2021-23-research-action-plan>) викладено 112 тем, у тому числі 112 категорій

дослідницької діяльності, серед тем дослідження – інтегрована бібліотечна інформаційна система Литви як модель інформаційної та медіаграмотності користувачів; інформація та документація, зміна нормативних документів та термінології; інформаційна політика в умовах соціальних, політичних та економічних криз; зміна видавничої системи та статистики.

«Для публікації результатів робіт з наукових досліджень використовуються наукові конференції, що проводяться в Литві та за кордоном, видаються монографії та збірники наукових статей з питань аналізу діяльності бібліотек, друку та бібліотечної статистики, зведення псевдонімів, видання бібліографії поточних видань та видань литовської еміграції, відгуки не тільки в нашій країні, а й за кордоном. Разом з іншими бібліотеками Литви ми успішно продовжуємо складання та видання Литовської національної бібліографії, формування бази даних національної бібліографії», – наголошує директор Литовської національної бібліотеки імені Мартінаса Мажвідаса В. Гудайтис [28].

Останнім часом бібліотека успішно розвиває видавничу діяльність, з 2004 р. видає міждисциплінарний журнал, рецензований міжнародною редакційною радою, «Парламентські дослідження» (лит. *Parlamento studijos: mokslo žurnalas*) [URL: <https://journals.lnb.lt/parliamentary-studies/about>]. Мета цього видання (головний редактор – член докторського комітету з комунікацій та інформаційних наук, професор, доктор Андрюс Вайшніс) – заохочення досліджень у галузі демократичного управління, парламентаризму та політичної культури. Періодичність видання – два томи на рік. Статті публікуються литовською та англійською мовами. Опублікованим статтям надаються DOI (Литовська національна бібліотека імені Мартінаса Мажвідаса є членом CrossRef). (рис. 1).

Будучи парламентською бібліотекою з 1991 р., національна бібліотека пропонує дослідникам подавати тексти з найбільш актуальних питань, пов'язаних з політичними дослідженнями, законодавством (правом), економікою, риторикою та комунікацією. Це зміцнює поле парламентських досліджень, а також можливості для постійного відновлення дискусій з проблемних питань. Такі наукові публікації мають допомогти знайти відповіді як на національному, так і на міжнародному рівні на виклики та навіть погрози перед парламентською демократією. У журналі «Парламентські дослідження» публікуються статті, присвячені історичним, правовим і мовним традиціям національного та європейського парламентаризму й проявам суспільно-політичного життя. «Парламентські дослідження» – журнал відкритого доступу, основна увага в ньому приділяється статтям з політичних досліджень, історії,

соціології, права, інформації, лінгвістики та інших соціальних і гуманітарних дисциплін, а також презентацій конференцій, навчальних матеріалів, публікацій джерел, опитування та оглядів, пов'язаних з парламентськими дослідженнями. Редколегія журналу дотримується рекомендацій Комітету з публікаційної етики (COPE), встановлених для редакторів, рецензентів та авторів. Затверджені редколегією журналу вимоги до авторів пропонуються в рубриці «Матеріали/Посібник для авторів».

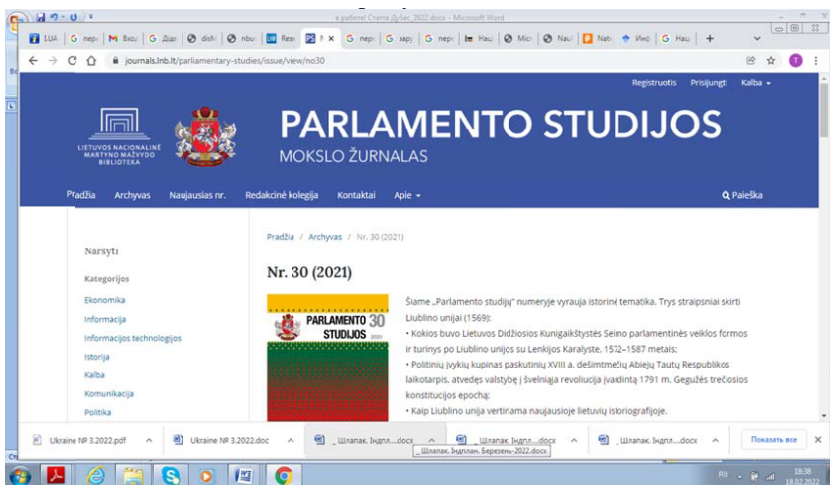

Рис. 1. Вебсторінка наукового журналу «Parlamento studijos»
Джерело: <https://journals.lnb.lt/parliamentary-studies/issue/view/no30>

Цікавою є історія створення журналу. У лютому 2004 р. на круглому столі вчених і політиків, що відбувся в Сеймі, про недостатність парламентських досліджень з історичних та актуальних питань було висунуто ідею спеціалізованого журналу. 14 травня 2004 р. міжвідомче рішення про заснування дослідницького журналу, присвяченого вивченню парламентаризму, було підписано керівниками п'яти науково-дослідних установ у Вільнюсі: Інституту литовської мови, Литовського інституту історії, Національної бібліотеки Литви, Вільнюського педагогічного інституту (пізніше перейменований на Литовський університет педагогічних наук) та Литовського юридичного університету (пізніше перейменований на Університет Миколаса Ромеріса) та затверджено Колегією Сейму Литовської Республіки. Політики рекомендували, щоб журнал видавався національною бібліотекою (хоча перший

номер був виданий видавництвом Valstybės (inis), щоб зробити його несприйнятливим до будь-якого політичного впливу. Таким чином, видавцем журналу стала національна бібліотека, що діє відповідно до Закону про бібліотеки Литовської Республіки як парламентська бібліотека. Назву журналу запропонував, а його початкову концепцію підготував доктор Андрюс Вайшніс (1997–2006 рр. – начальник відділу зв'язків із громадськістю Канцелярії Сейму Литовської Республіки). З початку свого видання (перший номер вийшов у червні 2004 р.) журнал випускається у двох версіях: електронної та друкованої. Електронний формат оновлено в січні 2021 р.

Також бібліотека видає науковий журнал «Актуально завтра» (лит. *Aktualu rytoj: mokslo žurnalas*) [URL: <https://journals.lnb.lt/relevant-tomorrow>]. Журнал (головний редактор – професор, доктор Вінцас Грігас) висвітлює кілька дисциплін: медійно-інформаційна грамотність, безпека інформаційного середовища, процеси комунікації (політичної комунікації), оцифрування та цифрова видавнича справа, бібліотечна справа та бібліографія, методологія інформаційних наук (рис. 2).

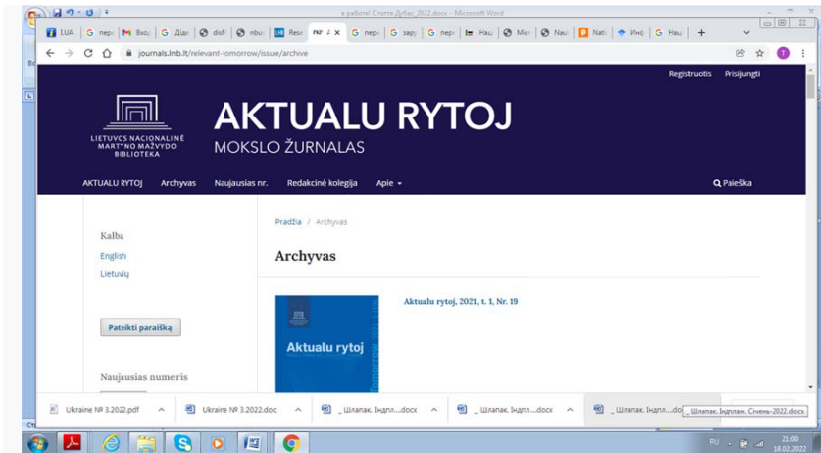

Рис. 2. Вебсторінка наукового журналу «Aktualu rytoj»
Джерело: <https://journals.lnb.lt/relevant-tomorrow/issue/archive>

Для досягнення академічного діалогу та міждисциплінарних зв'язків у журналі публікуються не лише дослідження з вищезгаданої тематики, а й статті із соціології, історії та політології. У ньому також публікуються огляди та анотації наукових монографій і досліджень,

опублікованих у Литві та за кордоном, які мають відношення до тематики журналу. Періодичність видання – один том (два випуски) на рік. Статті публікуються литовською та англійською мовами. Опублікованим статтям надаються DOI (Литовська національна бібліотека імені Мартінаса Мажвідаса є членом CrossRef).

Це періодичне видання є журналом відкритого доступу. Весь його контент можна безкоштовно переглядати, завантажувати, копіювати, розповсюджувати, роздруковувати, шукати та посилатися на повні тексти статей, опублікованих у цьому журналі, без попереднього дозволу видавця або автора. Журнал використовує подвійне сліпе рецензування, що означає, що особистість рецензента та автора прихована від рецензентів, і навпаки, протягом усього процесу рецензування.

Видається також збірник наукових статей «Бібліотечні дослідження у Литві» (лит. *Bibliotekų tyrimai Lietuvoje: mokslinių straipsnių rinkinys*).

Національна бібліотека Латвії (лат. *Latvijas Nacionālā bibliotēka*) [URL: <https://www.lnb.lv/lv>] є державною установою культури національного значення, підконтрольною Міністерству культури, що діє відповідно до Закону «Про Національну бібліотеку Латвії», Постанови Кабінету Міністрів № 436 від 30.05.2006 р., найбільшою бібліотекою та головним закладом пам'яті в країні. Це важливий академічний ресурс для досліджень. Треба зазначити, що сьогодні бібліотека відіграє важливу роль у розвитку латвійського інформаційного простору, допомагає при забезпеченні доступу в Інтернет для жителів і підтримки наукових досліджень та безпервної освіти.

Колекція національної бібліотеки охоплює всі галузі знань, основним профілем яких є соціальні та гуманітарні науки. Бібліотека є центром теоретичних досліджень і практичного аналізу діяльності латвійських бібліотек, діє як центр системи міжбібліотечного абонементу Латвії, надає бібліотечні та інформаційні послуги Сейму (парламенту), а також впроваджує стандартизацію бібліотечного сектору. Від самого початку головним завданням бібліотеки була національна бібліографія [29]. З 1950 р. бібліотека почала видавати «Хроніку журналів та газетних статей».

Відповідно до Закону «Про Національну бібліотеку Латвії» від 16 грудня 1992 р., «Латвійська національна бібліотека (НБЛ) є загальнодоступною універсальною академічною бібліотекою, яка слугує інтелектуальному розвитку всього народу; є зберігачем усіх друкованих видань Латвійської Республіки, творцем національних бібліографічних ресурсів та центром розвитку системи Державної бібліотеки; є складовою національного

надбання Латвійської Республіки <...> Латвійська національна бібліотека збирає, узагальнює та аналізує професійну інформацію про бібліотечний сектор, реалізує ініціативу зі стандартизації бібліотечних процесів, бере участь у впровадженні основних напрямків бібліотечної діяльності в державі, надає допомогу публічним бібліотекам, а також щодо бібліотек, які не мають власних методичних центрів. Латвійська національна бібліотека здійснює науково-дослідну роботу у галузі бібліотечної справи, бібліографії та книгознавства» [30].

Нині перед бібліотекою поставили завдання розвитку науково-дослідних напрямів, пов'язаних з електронним середовищем та змістом, а саме: збір та організація даних, так званий національний тезаурус, репрезентація та перенесення даних (семантична мережа), комунікативні дослідження (дослідження з візуалізації інформації), зміна парадигми наукової комунікації, у тому числі електронні публікації, Open Access, Open Data та оцифрована культурна спадщина (оцифрування, довгострокове зберігання, доступ, корпус латиської мови), а також створена в цифровому форматі культурна спадщина.

Досліджуючи досвід видавничої діяльності Латвійської національної бібліотеки, маємо констатувати, що дієвим інструментом забезпечення оптимальних результатів діяльності бібліотеки є максимальне втілення стратегії розвитку, у якій ідеться, що «Національна бібліотека Латвії надає простір для відображення досліджень результатів, їх представлення широкому загалу, і ми використовуємо їх цілеспрямовано. Академічні публікації Національної бібліотеки Латвії є цінним джерелом і внеском у розвиток академічного дискурсу в різних сферах <...> Будемо плекати традиції дослідження і описувати наші колекції та регулярно виробляти якісні видання, щоб кожен міг знайти розповіді про інтелектуальну спадщину Латвії» <...> Ми будемо розвивати єдиний погляд і розуміння стратегічних цілей та плану розвитку Національної бібліотеки Латвії та працювати над тим, щоб менеджери всіх рівнів були здатними мотивувати свою команду впроваджувати зміни та вносити ідеї втілювати в життя, і кожен співробітник бібліотеки може побачити їх роль на шляху до досягнення цілей Бібліотеки <...> Єдиний ключ до реалізації Стратегії на 2019–2023 рр. у реальному житті – співробітники Бібліотеки. Тільки за участю, досвідом, самовідданістю та бажанням кожного бути частиною всієї Бібліотеки можливо втілити це бачення в життя. Щоденна діяльність Бібліотеки та виконання її основних функцій точка опори для досягнення цілей та завдань цього бачення» [31].

Латвійська національна бібліотека на довгу перспективу розвиватиметься як сучасна бібліотека світового рівня, водночас влада Латвії розглядає її як один з ефективних засобів інтеграції суспільства на основі національної ідентичності та позиціонує як гаранта збереження інтелектуального та культурного потенціалу країни [32].

Бібліотека видає також «Праці Національної бібліотеки Латвії» (URL: <https://www.lnb.lv/en/publications/proceedings-national-library-latvia>), рецензоване серійне видання – одне з найстаріших періодичних видань у галузі гуманітарних і соціальних наук у Латвії та країнах Балтії. Метою видання є популяризація досліджень у бібліотеці, архівознавстві та інформаційно-комунікаційних науках з використанням останніх відкриттів гуманітарних та соціальних наук та започаткування нових дослідницьких тем і напрямів за межами цих галузей, висвітлення важливих джерел в установах пам'яті. Праці Національної бібліотеки вносять у дослідницький простір нові знання, отримані шляхом аналізу джерел у книгознавстві, історії читання, історії ідей та інших, міждисциплінарних аспектах. Завдяки сучасній тематиці та теоретичним підходам видання цілеспрямовано залучає міжнародне коло авторів, щоб зробити його цікавим і корисним для широкої гуманітарної та соціальної спільноти й ширшого кола читачів, зокрема в регіоні Балтійського моря та Європі.

Цікавим видається досвід бібліотеки щодо питань фінансування – видання фінансується національною бібліотекою як у рамках основного бюджету, так і за рахунок фінансування суміжних проєктів (Державний фонд культурного капіталу, Державна програма досліджень, Vцckler-Mare-Balticum-Stiftung тощо). Весь дохід від проданих примірників реінвестується в дослідницьку діяльність національної бібліотеки, включаючи «Праці Національної бібліотеки Латвії», які видаються з 1964 р. Це найтриваліше серійне видання в бібліотечному секторі Латвії. Перші п'ять томів виходили з 1964 по 1974 р. і містили понад 30 досліджень, а також статистичні та бібліографічні відомості про Державну бібліотеку Латвійської РСР. У 1977 р. назву видання було змінено на «Аспекти бібліотекознавства», оскільки радянська влада офіційно заборонила бібліотеці видавати подальші серійні видання. Зміна назви дала можливість розширити профіль видання, включивши в нього дослідження не лише проблем державної бібліотеки, а й галузевих процесів у цілому. До розробки видання залучені також науковці з багатьох інших латвійських бібліотек. Праці Національної бібліотеки відображають розвиток бібліотекознавства, книгознавства та суміжних галузей у Латвії.

Після відновлення незалежності Латвії стало можливим офіційно поновити статус серійного видання та отримати міжнародний стандартний номер. З 1994 р. назву видання – «Документи Національної бібліотеки Латвії» – було змінено відповідно до перейменованої видавничої організації – Національної бібліотеки Латвії. Зберігся профіль видання – дослідження в галузі бібліотекознавства, особливо з історії бібліотек, історії видавничої справи, бібліографії та інших суміжних галузей, оскільки відповідно до законодавства та традицій бібліотека є дослідницьким центром Латвії в цих сферах. Коли у 2007 р. бібліотека офіційно набула статусу наукової установи, назву видання було змінено на «Праці Національної бібліотеки Латвії» (з 2009 р.). Якість видання забезпечується міжнародною редакційною колегією, до складу якої входять дослідники з Латвії та інших країн, спеціалісти у відповідних галузях. З 2020 р. збірник праць публікується двічі на рік. З 2009 р. видання також доступно в електронному вигляді. Архів видання було оцифровано з 1964 р., він постійно зберігається в Національній цифровій бібліотеці Латвії, яка є сховищем оцифрованих і цифрових даних на національному рівні та є у вільному доступі. Зміст кожного тому публікується в цифровому вигляді через 12 місяців після публікації друкованого видання та є у вільному доступі в усьому світі.

Видаються збірники «**Видавнича статистика Латвії**» (раніше «Преса Латвії») (URL:<https://www.lnb.lv/en/publishers/publishing-statistics>), які готує Інститут бібліографії. Видавнича статистика Латвії збирається на основі постанови Кабінету міністрів та розділу 4 Закону про статистику, що забезпечує досягнення цілей національної програми офіційної статистики. Статистика складається з даних про видавничу діяльність, які збираються на основі звітів про видавництво, надісланих видавцями, та обов'язкових примірників, отриманих Національною бібліотекою Латвії. Збірники містять дані про річну видавничу продукцію, але можуть також включати дані про книги, видані минулого року, якщо їх обов'язкові примірники були отримані протягом статистичного року, який починається 15 січня. Починаючи з 2009 р. колекції доступні в електронному вигляді. Пропонуються збірки англійською мовою (2018–2020), латиською мовою (2009–2017), у читальних залах НБЛ доступні збірники 1989–2008 рр.

Інші публікації Інституту бібліографії: Бюлетень «Нові книги з Латвії» (лат. *Latvijas jaunākās grāmatas*), Показчик національної бібліографії «Показчик періодичних видань» (лат. *Valsts bibliogrāfijas rādītājs "Periodikas rādītājs"*).

Бюлетень «Нові книги з Латвії» (лат. *Latvijas jaunākās grāmatas*) [URL: <https://www.lnb.lv/en/publishers/newsletter-new-books-latvia>] – інформаційний бюлетень, який складає Інститут бібліографії Національної бібліотеки Латвії. Він містить інформацію про обов'язкові копії, отримані в національній бібліотеці. Видається з 1983 р., починаючи з 2000 р., доступний лише в електронному вигляді. Виходить двічі на місяць, містить бібліографічну інформацію про книги, видані латиською мовою, книги, видані в Латвії будь-якою мовою, та електронні видання. На сайті представлено випуски з 1999 по 2022 р.

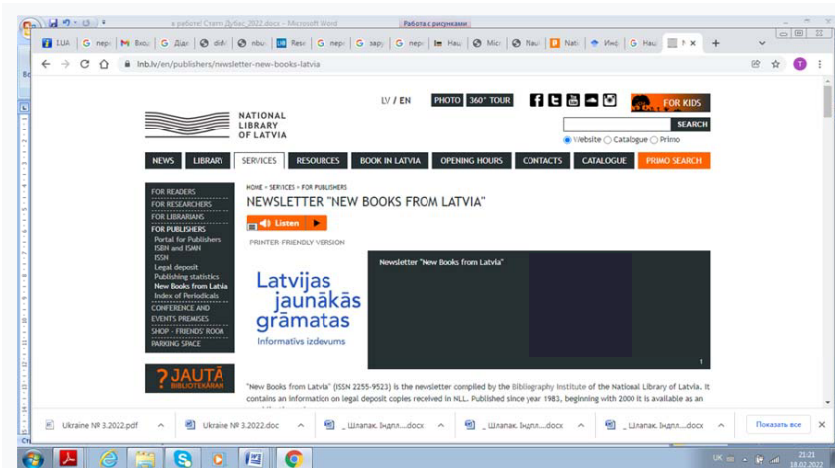

Рис. 3. Вебсторінка інформаційного бюлетеня «Latvijas jaunākās grāmatas»
Джерело: <https://www.lnb.lv/en/publishers/newsletter-new-books-latvia>

Покажчик національної бібліографії «Покажчик періодичних видань» (лат. *Valsts bibliogrāfijas rādītājs «Periodikas rādītājs»*) [URL: <https://www.lnb.lv/en/publishers/index-national-bibliography-index-periodicals>]. Покажчик національної бібліографії заснований на системі обов'язкового депозиту, реєструє газети, журнали, річні звіти, бюлетені та збірники наукових праць, що видаються в Латвії. Кожен покажчик містить інформацію про видання конкретного року. До покажчика періодичних видань додається ряд допоміжних покажчиків: особовий покажчик, покажчик заголовків, покажчик видавців, покажчик місць видання. З 2009 р. видання доступне в електронному вигляді (файл

PDF). Періодичність видання – щорічна. На сайті представлено випуски з 2009 по 2020 р.

Національна бібліотека Естонії (ест. *Eesti Rahvusraamatukogu*) [URL: <https://www.nlib.ee/et/>] – найбільша наукова бібліотека країни, виконує функції національної та парламентської бібліотеки, підтримуючи роботу естонських парламентарів як інформаційний центр, спеціалізується на комплектуванні літератури із суспільних і гуманітарних наук. Сьогодні значно зростає роль бібліотеки як освітнього центру, як з точки зору пропонованої підготовки, проведення незалежних досліджень, так і можливостей навчання протягом усього життя. «Наша місія – зберегати та популяризувати естонську культурну спадщину та служити мостом між знаннями та людьми. Бачення Національної бібліотеки Естонії – стати бібліотекою нового покоління та рушійною силою інших бібліотек Естонії. Зважаючи на це, Національна бібліотека запустила кілька проєктів розвитку» [33]. Відповідно до Закону про Національну бібліотеку Естонії від 22.02.2011 р. «метою національної бібліотеки є підвищення ініціативи, поінформованості та відповідальності на основі знань та інформації у суспільстві, популяризація країни, загальноєвропейських цінностей, культури та демократії <...> При здійсненні своєї мети національна бібліотека діє відповідно до рекомендацій ЮНЕСКО для національних та парламентських бібліотек» [34].

Національна бібліотека збирає, обробляє та веде офіційні бібліотечні статистичні дослідження для всіх типів бібліотек у співпраці з Міністерством культури та Статистичним управлінням Естонії. Статистичні показники бібліотек розміщено на вебсторінці. Річні та підсумкові таблиці 2004–2016 рр. естонської бібліотечної статистики за типами бібліотек опубліковано на сайті бібліотеки в рубриці «Статистика» [35].

Бібліотека готує у співпраці з Асоціацією бібліотекарів Естонії та видає журнал «**Raamatukogu**» («Бібліотека») – професійний журнал естонських бібліотекарів (рис. 4).

Перший номер журналу «*Raamatukogu*» вийшов у виданні Союзу бібліотекарів Естонії у 1923 р. Видання журналу було припинено у 1940-х роках. З 1990 р. журнал видається знову, він знайомить з новими тенденціями в бібліотечній справі, поширює інформацію про бібліотеки та Асоціацію бібліотекарів Естонії, містить, крім професійних статей, також статті із загальнокультурних питань, літератури, видавничої справи, книжкового дизайну, історії книги, бібліофілії та інших тем, пов'язаних з бібліотечною справою. Періодичність журналу – шість разів на рік. Резюме статей публікується англійською мовою. На сайті представлено

випуски з 1990 по 2016 р. Видання доступне в мережі Національної бібліотеки Естонії, Архівній бібліотеці Естонського літературного музею, бібліотеці Талліннського технологічного університету, Академічній бібліотеці Талліннського університету та бібліотеці Тартуського університету.

Рис. 4. Вебсторінка журналу «Raamatukogu»

Джерело: <https://www.digar.ee/arhiiv/et/periodicals/72701>

Висновки. Аналіз зарубіжного досвіду видавничої діяльності національних бібліотек країн Балтії дає підстави для висновку, що важливою складовою їхньої видавничої діяльності є підготовка та випуск журналів, збірників наукових праць, покажчиків, бюлетенів тощо, національні бібліотеки мають багаторічний досвід виробництва таких інформаційних продуктів.

Важливе місце у видавничій діяльності Литовської національної бібліотеки імені Мартінаса Мажвідаса, Національної бібліотеки Латвії, Національної бібліотеки Естонії займають видання, присвячені пріоритетним проблемам розвитку сучасної бібліотеки в системі стратегічних комунікацій, популяризації досліджень у бібліотеці, архівознавстві та інформаційно-комунікаційних науках з використанням останніх відкриттів гуманітарних і соціальних наук. Проаналізований досвід зарубіжних країн доводить, що національні бібліотеки є не тільки національними

культурними та інформаційними установами, які збирають, упорядковують, зберігають документальну культурну спадщину своїх країн, формують фонд вітчизняних та іноземних документів, що стосуються науки, освіти, культури та економіки держав, і надають інформаційні послуги до громадськості, а й активно розвивають видавничу діяльність. Маємо вивчати їхній досвід і використовувати їхні позитивні напрацювання для розвитку видавничої діяльності вітчизняних національних бібліотек.

Список бібліографічних посилань

1. Онищенко О. Українські бібліотеки у 90-х роках ХХ ст.: основні тенденції розвитку та напрями діяльності. *Бібл. вісн.* 2009. № 3. С. 12–23. URL: http://bv.nbuv.gov.ua/doc/bv_2009_3_3.
2. Grigas V., Žiemelis D. The Journal ‘Relevant Tomorrow’ Continues and Updates the Tradition of the Scholarly Publishing of the Martynas Mažvydas National Library of Lithuania. *Aktualu rytoj / Relevant Tomorrow*. 2021, Vol. 1, No. 19, pp. 11–13. <https://doi.org/10.51740/RT.1.19.1>.
3. Varnienė-Janssen R., Kuprienė Jū. Strateginė Lietuvos bibliotekų kryptis – susietieji atvirieji duomenys. *Aktualu rytoj / Relevant Tomorrow*. 2021, Vol. 1, No. 19. pp. 14–34. <https://doi.org/10.51740/RT.1.19.2>
4. Apenite M. Subject Indexing at the National Library of Latvia: New Approach, Challenges, and Benefits. *Cataloging & Classification Quarterly*. Vol. 59, 2021. Issue 4. pp. 334–354. <https://doi.org/10.1080/01639374.2021.1885546>.
5. Національні інформаційні ресурси як інтегративний чинник вітчизняного соціокультурного середовища : [монографія] / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 296 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003125>.
6. Натаров О. Роль національної бібліотеки у забезпеченні права на інформацію в Україні. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 48. С. 756–780. <https://doi.org/10.15407/np.48.756>.
7. Горовий В. М. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс : монографія / наук. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 360 с.
8. Чачко А. Развивающаяся библиотека в информационном обществе : науч.-метод. пособие. М. : Либерия, 2004. 88 с.,
9. Чачко А. Современная библиотека в процессе трансформаций : монографія. Киев : б. и., 2003. 138 с.
10. Давидова І. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві :

монографія / наук. ред. В. О. Ільганаєва ; М-во культури і мистецтв України ; Харк. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2005. 295 с.

11. Давидова І. О. Сучасна бібліотека як система виробництва інформаційних продуктів та послуг. *Вісн. Книжк. палати*. 2005. № 4. С. 18–20.

12. Kont Kate-Riin. Electronic Scientific Information in Estonia: Cooperation and State Financing of Academic Libraries. *Journal of Interlibrary Loan, Document Delivery & Electronic Reserve*. Vol. 20, 2010. Issue 2. pp. 83–101. <https://doi.org/10.1080/10723031003644994>.

13. Eenmaa I. Serving Parliamentarians by Serving the Nation. The Establishment of Parliamentary Library and Information Services by the National Libraries in the Baltic States. *Resource Sharing & Information Networks*. Vol. 12. 1997. Issue 2. pp. 95–101. https://doi.org/10.1300/J121 v12 n02_10.

14. Дубровіна Л., Омельчук В., Огуннаїке Ж., Міцан Т. Бібліотечно-інформаційний продукт: проблеми творення і використання. *Бібл. вісн.* 2003. № 6. С. 17–20.

15. Дубровіна Л. А. Нове покоління бібліотечних довідників: путівник з історико-культурних фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики* : матеріали III Міжнар. наук. конф., Київ 16–18 трав. 2006 р. / М-во освіти і науки України, Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв [та ін.]. Київ, 2006. С. 194–195.

16. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського в науково-інформаційному просторі (2000–2018) / В. Горovий, Ю. Половинчак, К. Лобузiна [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 2019. 398 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003516>.

17. Воскобойнікова-Гузєва О. В., Ковальчук Г. І. Науково-видавнича діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: основні напрями останнього п'ятиріччя [2010–2015]. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. Київ, 2015. Вип. 11. С. 120–133.

18. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: розвиток національної бібліографії, біографічних досліджень та науково-бібліографічної діяльності (2002–2018) : монографія / В. І. Попик, О. В. Бугаєва, Т. В. Добко, С. С. Кіраль, Т. В. Котлярова, Н. І. Любовець, Л. С. Новосьолова [та ін.] ; наук. ред.: В. І. Попик ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 171 с.

19. Діденко Ю. В., Радченко А. І. Науково-видавнича діяльність

Національної академії наук України. *Наука та наукознавство*. 2018. № 4 (102). С. 112–124. <https://doi.org/10.15407/sofs2018.04.112>.

20. Бондаренко В., Пестрецова О. Використання агрегаторів новин у практиці підготовки бібліотечних інформаційно-аналітичних продуктів. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2018. Вип. 49. С. 235–247. <https://doi.org/10.15407/np.49.281>.

21. Натаров О. Інформаційно-аналітичні продукти бібліотек як засіб популяризації української науки. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2019. Вип. 53. С. 119–144. <https://doi.org/10.15407/np.53.119>.

22. Тарасенко Н. Інноваційні аспекти бібліотечно-інформаційного виробництва. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2015. Вип. 41. С. 543–559. URL: http://np.nbuv.gov.ua/doc/nprnbuimviv_2015_41_42.

23. Терещенко І. Виробництво бібліотечно-інформаційних продуктів в умовах глобальних інформаційних впливів. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського* 2017. Вип. 48. С. 426–438. <https://doi.org/10.15407/np.48.426>.

24. Столяров Ю. Н. Библиотека как система. *Книга. Исследования и материалы*: сб. М. : Книга, 1984. Т. 49. С. 59–80.

25. Дубровина Л. А. Кодикологические исследования рукописных книг в Национальной библиотеке Украины В. И. Вернадского в 1991–2008 гг. *Научная книга : междунар. науч.-практ. журн.* М., 2012. № 1: Спец. вып. С. 63–66.

26. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka : interneto svetainė. URL: <https://www.lnb.lt>.

27. Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas. Lietuvos Respublikos Seimas. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.18307/asr>.

28. Гудайтис В. Национальна бібліотека Литви ім. Мартинаса Мажвидаса: на порозі 90-ліття. *Национальные библиотеки в XXI веке: первое десятилетие* : сб. статей / сост.: Н. Ф. Вербина, А. Ц. Масевич ; ред. С. А. Давыдова. СПб. : Росс. нац. б-ка, 2012. 148 с.

29. Par Bibliotēku. Latvijas Nacionālās bibliotēkas : tīmekļa vietne. URL: <https://www.lnb.lv/lv/biblioteka>.

30. Latvijas Republikas Likums. Par Latvijas Nacionālo bibliotēku. Rīgā, 1992. 16 Decembrī. LIKUMI. Latvijas Republikas Tiesību Akti. URL: <https://likumi.lv/ta/id/62905-par-latvijas-nacionalo-biblioteku>.

31. National Library of Latvia – Development strategy 2019–2023. National Library of Latvia 2019. URL: https://www.lnb.lv/sites/default/files/media/par-lnb/institucija/LNB_strategija_EN.pdf.

32. Онуфриенко Г. Ф. Латвийская национальная библиотека (ЛНБ) в «Замке света» (позиционирование библиотеки в информационном обществе). *Библиотека в эпоху перемен. Дайджест* / ЦИПР РГБ. 2015. Вып. 2: «Позиционирование библиотек в информационном обществе». URL: <http://infoculture.rsl.ru/?news-bep>.

33. Mission, vision, values. *Eesti Rahvusraamatukogu: veebisait*. URL: <https://www.nlib.ee/en/content/mission-vision-values>.

34. National Library of Estonia Act. Passed 22.02.2011. *Riigi Teataja*. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/504042019004/consolide>.

35. Publishing Statistics. *National Library of Latvia*. URL: <https://www.lnb.lv/en/publishers/publishing-statistics>.

References

1. Onyshchenko, O. (2009). Ukrainski biblioteki u 90-kh rokakh XX st.: osnovni tendentsii rozvytku ta napriamy diialnosti. *Bibliotechnyi visnyk – Library Bulletin*, 3, 12–23. Retrieved from http://bv.nbuv.gov.ua/doc/bv_2009_3_3 [in Ukrainian].

2. Grigas, V., Žiemelis, D. (2021). The Journal Relevant Tomorrow Continues and Updates the Tradition of the Scholarly Publishing of the Martynas Mažvydas National Library of Lithuania. *Aktualu rytoj / Relevant Tomorrow*, 1 (19), 11–13. <https://doi.org/10.51740/RT.1.19.1> [in English].

3. Varnienė-Janssen, R., Kuprienė, Jū. (2021). Strateginė Lietuvos bibliotekų kryptis – susietieji atvirieji duomenys. *Aktualu rytoj / Relevant Tomorrow*, 1 (19), 14–34. <https://doi.org/10.51740/RT.1.19.2> [in English].

4. Apenite, M. (2021). Subject Indexing at the National Library of Latvia: New Approach, Challenges, and Benefits. *Cataloging & Classification Quarterly*, 59 (4), 334–354. <https://doi.org/10.1080/01639374.2021.1885546> [in English].

5. Onyshchenko, O. S., Horovyi, V. M., Popyk, V. I. et al. (2014). Natsionalni informatsiini resursy yak intehratyvnyi chynnyk vitchyznianoho sotsiokulturnoho seredovysheha: [monohrafiia]; NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho. Kyiv. 296 p. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003125> [in Ukrainian].

6. Natarov, O. (2017). Rol natsionalnoi biblioteki u zabezpechenni prava na informatsiiu v Ukraini. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 48, 756–780. <https://doi.org/10.15407/np.48.756> [in Ukrainian].

7. Horovyi, V. M. (2010). Sotsialni informatsiini komunikatsii, yikh

napovnennia i resurs: monohrafiia. NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho. 360 p. Kyiv [in Ukrainian].

8. Chachko, A. (2004). *Razvivayushayasya biblioteka v informacionnom obshestve: Nauchno-metodicheskoe posobie*. 88 p. Moscow: Liberiya [in Russian].

9. Chachko, A. (2003). *Sovremennaya biblioteka v processe transformacij: monografiya*. 138 p. Kyiv [in Russian].

10. Davydova, I. (2005). *Bibliotechnne vyrobnytstvo v informatsiinomu suspilstvi: monohrafiia / V. O. Ilhanaieva (Ed.); M-vo kultury i mystetstv Ukrainy; Khark. derzh. akad. kultury*. 295 p. Kharkiv: KhDAK [in Ukrainian].

11. Davydova, I. O. (2005). *Suchasna biblioteka yak systema vyrobnytstva informatsiinykh produktiv ta posluh. Visnyk Knyzhkovoï palaty – Bulletin of the Book Chamber; 4*, 18–20 [in Ukrainian].

12. Kont, Kate-Riin (2010). *Electronic Scientific Information in Estonia: Cooperation and State Financing of Academic Libraries. Journal of Interlibrary Loan, Document Delivery & Electronic Reserve, 20 (2)*, 83–101. <https://doi.org/10.1080/10723031003644994> [in English].

13. Eenmaa, I. (1997). *Serving Parliamentarians by Serving the Nation. The Establishment of Parliamentary Library and Information Services by the National Libraries in the Baltic States. Resource Sharing & Information Networks, 12 (2)*, 95–101. https://doi.org/10.1300/J121 v12 n02_10 [in English].

14. Dubrovina, L., Omelchuk, V., Ohunnaike, Zh., Mitsan, T. (2003). *Bibliotechno-informatsiinyi produkt: problemy tvorennia i vykorystannia. Bibliotechnyi visnyk – Library Bulletin, 6*, 17–20 [in Ukrainian].

15. Dubrovina, L. A. (2006). *Nove pokolinnia bibliotechnykh dovidnykiv: putivnyk z istoryko-kulturnykh fondiv Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho. Dokumentoznavstvo. Bibliotekoznavstvo. Informatsiina diialnist: problemy nauky, osvity, praktyky: materialy III Mizhnar. nauk. konf., Kyiv 16–18 trav. 2006 r. (pp. 194–195)*. Kyiv [in Ukrainian].

16. Horovyi, V., Polovynchak, Yu., Lobuzina, K. et al. (2019). *Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho v naukovoinformatsiinomu prostori (2000–2018) ; NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho. Kyiv: NBUV. 398 p. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003516>* [in Ukrainian].

17. Voskoboinikova-Huzieva, O. V., Kovalchuk, H. I. (2015). *Naukovovydavnycha diialnist Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: osnovni napriamy ostannoho piatyrychchia [2010–2015]. Nauka Ukrainy u svitovomu informatsiinomu prostori – Science of Ukraine in the World Information Space, 11*, 120–133. Kyiv [in Ukrainian].

18. Popyk, V. I., Buhaieva, O. V., Dobko, T. V., Kiral, S. S., Kotliarova, T. V.,

Liubovets, N. I., Novosolova, L. S. et al. (2019). Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: rozvytok natsionalnoi bibliohrafi, biohrafichnykh doslidzhen ta naukovo-bibliohrafichnoi diialnosti (2002–2018): monohrafiya. NAN Ukrainy, Nats. b-ka ym. V. I. Vernadskoho. 171 p. Kyiv [in Ukrainian].

19. Didenko, Yu. V., Radchenko, A. I. (2018). Naukovo-vydavnycha diialnist Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. *Nauka ta naukoznavstvo – Science and Science of Science*, 4 (102), 112–124. <https://doi.org/10.15407/sofs2018.04.112> [in Ukrainian].

20. Bondarenko, V., Pestretsova, O. (2018). Vykorystannia ahrehatoriv novyn u praktytsi pidhotovky bibliotechnykh informatsiino-analitychnykh produktiv. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 49, 235–247. <https://doi.org/10.15407/np.49.281> [in Ukrainian].

21. Natarov, O. (2019). Informatsiino-analitychni produkty bibliotek yak zasib populyaryzatsii ukrainskoi nauky. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 53, 119–144. Kyiv. <https://doi.org/10.15407/np.53.119> [in Ukrainian].

22. Tarasenko, N. (2015). Innovatsiini aspekty bibliotechno-informatsiinoho vyrobnytstva. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 41, 543–559. Retrieved from http://np.nbu.gov.ua/doc/npnbuimviv_2015_41_42 [in Ukrainian].

23. Tereshchenko, I. (2017). Vyrobnytstvo bibliotechno-informatsiinykh produktiv v umovakh hlobalnykh informatsiinykh vplyviv. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 48, 426–438. Kyiv. <https://doi.org/10.15407/np.48.426> [in Ukrainian].

24. Stolyarov, Yu. N. (1984). Biblioteka kak sistema. *Kniga. Issledovaniya i materialy*: sb, 49, 59–80. Moscow: Kniga [in Russian].

25. Dubrovina, L. A. (2012). Kodikologicheskie issledovaniya rukopisnykh knig v Nacionalnoj biblioteke Ukrainy V. I. Vernadskogo v 1991–2008 gg. *Nauchnaya kniga. Mezhdunarodnyj nauchno-prakticheskij zhurnal*, 1: Spec. issue, 63–66. Moscow [in Russian].

26. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka: vebsait. URL: <https://www.lnb.lt> [in Lithuanian].

27. Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas. Lietuvos Respublikos Seimas. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.18307/asr> [in Lithuanian].

28. Gudajtis, V. (2012). Nacionalna biblioteka Lityvi im. Martinasa Mazhv-
idasa: na poroge 90-letiava. Nacionalnye biblioteki v XXI veke: pervoe desyati-
letie : sb. statej / compilers: N. F. Verbina, A. C. Masevich ; S. A. Davydova (Ed.).
148 p. SPb.: Ross. nac. b-ka [in Russian].

29. Par Bibliotēku. Latvijas Nacionālās bibliotēkas: vebsait. URL: <https://www.lnb.lv/lv/biblioteka> [in Latvian].

30. Latvijas Republikas Likums. Par Latvijas Nacionālo bibliotēku. Rīgā,
1992. 16 Decembrī. LIKUMI. Latvijas Republikas Tiesību Akti. URL: <https://likumi.lv/ta/id/62905-par-latvijas-nacionalo-biblioteku> [in Latvian].

31. National Library of Latvia – Development strategy 2019–2023. National
Library of Latvia 2019. Retrieved from [https://www.lnb.lv/sites/default/files/
media/par-lnb/institucija/LNB_strategija_EN.pdf](https://www.lnb.lv/sites/default/files/media/par-lnb/institucija/LNB_strategija_EN.pdf) [in Latvian].

32. Onufrienko, G. F. (2015). Latvijskaya nacionalnaya biblioteka (LNB)
v «Zamke sveta» (pozicionirovanie biblioteki v informacionnom obshestve).
*Biblioteka v epohu peremen. Dajdzhest / CIPR RGB. issue 2: «Pozicionirovanie
bibliotek v informacionnom obshestve»*. Retrieved from [http://infoculture.rsl.
ru/?news-bep](http://infoculture.rsl.ru/?news-bep) [in Russian].

33. Mission, vision, values. *Eesti Rahvusraamatukogu*: vebsait. Retrieved
from <https://www.nlib.ee/en/content/mission-vision-values> [in Estonian].

34. Zakon pro Natsionalnu biblioteku Estonii vid 22.02.2011 r. *Riigi Teataja*.
Retrieved from <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/504042019004/consolide> [in
Estonian].

35. Publishing Statistics. *National Library of Latvia*. Retrieved from [https://
www.lnb.lv/en/publishers/publishing-statistics](https://www.lnb.lv/en/publishers/publishing-statistics) [in Latvian].

Стаття надійшла до редакції 11.02.2022.

Tetiana Dubas,

PhD (Social Communications), Head of Department,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskiy Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: t.dubas60@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1690-8297>

Web of Science Researcher ID: AIC-6378-2022

National Libraries of the Baltic Countries: Experience in Creation of Library and Information Products

The article deals with topical issues of publishing activities of the national libraries of the Baltic States. The cases of publishing activities of the Martinas Mažvidas National Library of Lithuania, the National Library of Latvia, the National Library of Estonia, the peculiarities of publishing products in the process of meeting users'

information needs are considered. Emphasis is also placed on projects and prospects for the development of national libraries. The place of national libraries in the modern infrastructure of library and bibliographic institutions is shown.

In the course of the research it was found that these libraries conduct intense research activities, and its results are published in scientific journals, in the library's own one in particular. The research concerns the library system of states: their historical development, current state, history of the national library in terms of human development and technology, changes in the publishing system.

It is noted that the study of public communication strategies and information policy is one of the newest areas approved by the Martinas Mažvidas National Library of Lithuania.

It includes studies of information and communication strategies used by various stakeholders in times of tension and crisis, as well as studies of information policy and public communication in the context of civil or military conflicts (e.g. Belarusian crisis, geopolitical crisis, war in eastern Ukraine) and in the context of diplomatic negotiations on climate change.

Much attention is also paid to maintaining the relevance of the heritage: the reconstruction and promotion of primary sources. Every year, Lithuanian libraries prepare a large number of valuable unpublished ancient manuscripts: memoirs, notes, letters, collections of letters, diaries, ethnographic collections and important documents found in the archives. A study of the history of the origin and editing of some publications are being on. Numerous reports have been published on these issues.

It is shown that an effective tool used by the National Library of Latvia to ensure optimal results of scientific and publishing activities, is the maximum implementation of the development strategy, in the long run the institution is tended to become a modern world-class library.

It was found that the quality of publications is ensured by international editorial boards, which include researchers from Lithuania, Latvia, Estonia and other countries, specialists in relevant fields, as well as anonymous reviewers.

Keywords: national libraries, publishing, electronic edition, library products, website.